

Īss ieskats Latvijas baptistu draudžu 160 gadu vēsturē

I. Sākuma laiki (1860–1900)

Vēstures aprakstu pamatelementi ir skaitļi un fakti. Vienkāršam lasītājam vai klausītājam aiz tiem bieži vien pazūd cilvēki, kas šo vēsturi ir veidojuši. Šoreiz lai būtu otrādi, lai skaitļi un fakti kalpo kā ilustrācijas cilvēku veikumam un lai aiz tiem ieraugām izaicinājumus, problēmas, panākumus, t.i., Dieva paveikto šajā zemes stūrīti, kas ir mūsu Latvija.

Protams, pavisam bez skaitļiem mēs nevarēsim iztikt. Un pirmais no tiem ir: 1860. gada 2. septembris, kad Mēmeles baptistu draudzes dievnamā ar pagremdi tika kristīti 9 latvieši. Šo notikumu uzskata par baptistu darba sākumu Latvijā.

Latvijai tuvākā baptistu draudze 19. gs. vidū izveidojās kaimiņvalstī Lietuvā, pavisam netālu no Latvijas robežas – Mēmelē (tag. Klaipēdā). Draudze oficiāli dibināta 1841. gadā, kad Mēmelē ierodas vācu baptistu mācītājs J. G. Onkens. Mēmeles draudze ir pirmā baptistu draudze visās Baltijas valstīs.

Tomēr, neskatoties uz ģeogrāfisko tuvumu, tiešas ietekmes uz baptistu kustības sākumiem mūsu dzimtenē Mēmeles draudzei nav. Un bapstisma sākumu Latvijā nevar saistīt ar Mēmeles draudzes evaņģelizācijas darbu. Latvijā baptistu draudžu darbs iesākās ar 13 gadus ilgu garīgu meklējumu un esošo vērtību pārvērtēšanas laiku (no 1847. līdz 1860. gadam). Pirmais šāds meklētājs bija Ziru skolotājs A. Hamburgers.

Šo meklējumu cēlonis bija neapmierinātība ar pastāvošo formālo baznīcas kristīgumu un slāpes pēc dzīvām personīgām attiecībām ar Dievu. Ziru skolas skolotājs mācīja savus audzēkņus un viņu vecākus, ka nepieciešama kristīgo patiesību izdzīvošana ikdienas dzīvē. Vēlāk šādi meklētāji radās arī citur Kurzemes jūrmalā. Garīgajos meklējumos noskaidrojās vajadzība pēc bībelīgās pagremdes. Tas nozīmētu pilnīgu garīgo saišu saraušanu ar pastāvošo baznīcu.

1860. gada 2. septembrī slepus, braucot ar airu laivu pa jūru, riskējot tikt notvertiem, apcietinātiem un sodītiem, 9 latvieši ieradās Mēmeles draudzē, lai tiktu kristīti. Nākamā gada vasarā vēl divas latviešu grupas devās uz Mēmeli un tika tur kristītas. Interesanti, ka neatkarīgi no šīs kustības jau 1855. gadā šajā baptistu draudzē tika kristīts latvietis Fricis Jēkabsons, pirmais zināmais baptists Krievijas impērijā.

Bet 1861. gada 22. septembrī Ziru (Užavas) upē pirmā Mēmeles brauciena dalībnieks, sludinātājs un vēlākais Kurzemes draudžu bīskaps Adams Gertners (1829–1875) izdarīja pirmo kristību darbu Latvijā, pagremdējot 72 cilvēkus. Ilgie garīgie meklējumi bija nesuši augļus.

Sākuma laiki bija ļoti grūti. Jaunā kustība tika vajāta, tās piekritējus izdzina no mājām, saslēdza važās, lika cietumos, aplika ar naudas sodiem, tomēr nekas nespēja ticību apslāpēt. Dieva Gara uguns bija pārņēmusi ticīgo sirdis, un viņi dega savam Kungam. Jaunā ticība strauji izplatījās. Jau 1861. gadā tika nodibinātas draudzes Sakā, Užavā, Ventspilī. Dažus gadus vēlāk sapulces sākās Liepājā. 1867. gadā baptistu kustība ienāk Rīgā; tiek nodibināta Rīgas Sākuma draudze. Līdz 1875. gadam, kad draudžu delegātu kongresā tika nodibināta Latviešu baptistu draudžu savienība, Latvijā jau bija 35 draudzes ar apmēram 2500 draudzes locekļiem.

Ļoti drīz, jau 1870. gadā, sākās arī kora dziedāšana Rīgas, Ventspils un Liepājas

draudzēs, kas vēlāk kļūst par noturīgu baptistu draudžu tradīciju. Par ievērojamu muzikālās darbības centru izveidojās Sakas draudze, kur kora dziedāšana iesākās 1875. gadā. Māc. Jānis Tervits raksta, ka „pirms Pirmā pasaules kara Sakas draudzes korī gadu pēc gada bija vairāk kā 100 dziedātāju”. Mēs varam tikai apbrīnot to degsmi, kas bija pirmajiem celmlaužiem dziesmu laukā, jo viņiem bija jāsāk no nekā. Nebija garīgu kora dziesmu latviešu valodā, nebija instrumentu un, galvenais, nebija vajadzīgo zināšanu un iespēju tādas smelties.

1873. g. iezīmējas ar svētdienas skolas darba sākumu baptistu draudzēs Latvijā. Faktiski jau visu raksturoja vārdi “pirmais” un “pirmoreiz”. Tāpēc liela vēriba jau no pašiem pirmsākumiem tika pievērsta apmācībai.

1876. g. – pirmais Bībeles kurss, Liepājā, pasniedzēji Mārtiņš Rīss, Jēkabs Rumbergs.

1878. g. – pirmie diriģentu kursi, Liepājā, vad. Mārtiņš Kēže.

1874. g. – pirmie baptisti no Latvijas (J. Hermanis, M. Rīss, J. Rumbergs) iegūst teoloģisku izglītību Bībeles kursos Hamburgā (Vācijā).

Iesākas darbs pie literatūras izdošanas. 1881. g. sāk iznākt pirmais latviešu baptistu laikraksts *Evaņģēlists* (red. J. Rumbergs).

1880. gadā latviešu valodā iznāk pirmais dziesmu krājums baptistu draudzēm ar nosaukumu *Garīgu dziesmu krājums kristīgām draudzēm jeb Ticības balss*. To sastādījis Jēkabs Rumbergs un tajā ir 647 dziesmas, kurām melodijas var atrast vācu krājumā *Glaubensstimme*, kas ir pamatā šim pirmajam draudžu dziesmu izdevumam. 1890. gadā J.A. Freija sakārtojumā iznāk *Ticības balss, jeb četrbalsīgas meldijas Garīgu dziesmu krājumam*. Gadu vēlāk J.A. Freijs izdod div-, trīs un četrbalsīgu dziesmu krājumu svētdienas skolu vajadzībām – *Bērnu kokle* ar 102 dziesmām.

1884. g. – iznāk kora dziesmu krājums *Cerības Auseklis* (sast. Indriķis Piliņš).

1885. g. – sāk darbu J.A. Freija grāmatu apgāds Rīgā.

Pirmie celmlauži drīz vien saprata draudžu kopdarba nepieciešamību. 1869. gada sākumā Sakā sanāk pirmā draudžu darbinieku sanāksme bīskapa A. Gertnera vadībā. Bet 1875. gadā Zīrās notiek kongress, kurā tiek nodibināta Latvijas baptistu draudžu savienība. Par pirmo kopdarba vadītāju tiek ievēlēts Jēkabs Rumbergs.

Apbrīnas vērtas ir pirmo baptistu celtniecības aktivitātes.

1871. g. – uzcelts pirmais speciāli būvētais baptistu dievnams Latvijā – Ventspils Otrā draudze.

1878. g. – uzcelts Ezeres draudzes dievnams; pašlaik vecākais baptistu dievnams Latvijā.

1895. g. – uzcelti Liepājas Pāvila draudzes un Ventspils draudzes dievnami.

Protams, neiztika bez grūtībām, problēmām un konfliktiem. Ja sākuma periodā tie nāca no ārpusē, tad tagad galvenais nesaskaņu cēlonis bija draudžu un kopdarba vadītāju personības. Strīdu dēļ visvairāk cieta Rīgas Sākuma draudze, bet tie skāra arī Ventspils, Jelgavas, Sakas un citas draudzes. Un tomēr Dievs neļāva sātanam draudzes izpostīt.

Tas bija milzīgs darbs, ko jaunā ceļa celmlauži paveica salīdzinoši īsā laikā. Vajāšanu apstākļos, laikā, kad nebija interneta, datoru, gudras teoloģiskas literatūras, semināru par plānošanu un vadību, nebija zināšanu, pieredzes un daudz kā cita, bez kā šodien, mums liktos, nebūtu iespējams strādāt. Bet bija Dieva Gara aizdedzināti cilvēki, kuru sirdis dega savam Kungam. Un pāri visam bija Dieva svētība.

Tikai daži šī perioda darbinieki: Adams Gertners (1829–75), Jēkabs Skuja-Dingše (1820–74), Jēkabs Rumbergs (1846–1923), diriģ. Mārtiņš Kēže (1850–1922).

Māc. Pēteris Egle, vērtējot šo laiku, saka: “Mūsu pagātne ir slavena. Tā ir cīņu pilna.

Vecie vadoņi bija cīņas ļaudis. Kas tāds negribēja būt – aizgāja no cīņas lauka. Bija jācīnās par lieliem, svētiem principiem. Bija jāiestrādā jauni lauki, jāieplēš jauna zeme. Sviedri lija, bet arī asni rādījās. Ar cienību nolūkojamies uz strādniekiem pagātnē. Tie bija varoņi. Tie darīja labāko. Tie bija pravieši, kas saskatījuši kaut ko vairāk nekā pārējie ļaudis.

Mūsu pagātnē sastopam daudz bērnišķību, daudz naivu uzskatu, sīku ķildu, bet visu negatīvo sedz, izlīdzina un pārlej ar savu spožumu lielais ideālisms, sajūsma, ticība darbam, kas apgaroja vecos celmlaužus. Tie bija dārgumus atraduši, un visa viņu dzīve, vēlākie gadi kalpoja vienīgi šo dārgumu pasniegšanai tālāk, nelūkojoties uz grūtībām.”

Ilgas pēc svētākas dzīves, Svētā Gara aizdedzinātu siržu dedzība un uzticība savam Kungam – to lai mācāmies no mūsu celmlaužiem.

* Vairāk sk. Rīss, J., *Latviešu baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība*. Rīga 1913 (2016); Tervits, J., *Latvijas baptistu vēsture*. Rīga, 1999.

II. Pirmais pasaules karš un neatkarīgā Latvijā (1900-1940)

Šo periodu var sadalīt trīs daļās:

- 1) gadsimta sākums - laiks pirms Pirmā pasaules kara,
- 2) Pirmā pasaules kara un bēgļu gaitu laiks,
- 3) laiks starp Pirmo un Otro pasaules karu - Latvijas neatkarības laiks.

Pagājušā gadsimta sākumu draudžu dzīvē iezīmē plaši izvērstas misioneres un literatūras izdošanas darbs. 1905. gadā J.A. Freijs sāk izdot baptistu nedēļas laikrakstu *Avots*, gadu vēlāk P. Lauberts laikrakstu *Kristīgs Vēstnesis*. Svētdienas skolu darbam bija domāts nedēļas laikraksts *Svētdienas skolnieks*, jaunatnei – K. Freivalda izdotais žurnāls *Jaunība*. Kopdarba rezultātā 1909. gadā tiek izdota *Mūsu Dziesmu Grāmata* ar pielikumu *Cerības Auseklis* (sast. māc. Jānis Inķis, diriģ. Vilis Krūms).

1881. gadā J.A. Freija iesāktais grāmatu pārdošanas darbs pārtop par J.A. Freija grāmatu apgādu. Izdoto grāmatu un brošūru skaitā bija gan latviešu baptistu autori, gan citu autoru tulkojumi, līdz Pirmajam pasaules karam kopskaitā vairāk nekā 850 izdevumu.

Lielu darbu garīgu kora dziesmu krājumu izdošanā ieguldīja diriģents Jēkabs Sīmanis Liepājā. Kā kora diriģents viņš vienmēr bija sajutis piemērotu jaunu dziesmu trūkumu un tāpēc jau 1892. gadā sāka izdot uz atsevišķām lapiņām litografētas garīga satura koru dziesmas. Tika izdotas 890 šādas dziesmas. Kori iegādājās īpašas „klades”, kur dziesmu lapas ielīmēja. Ievērodams vajadzību, J. Sīmanis 1902. gadā izdod *Skaņu Rotu* ar 242 dziesmām jauktiem, vīru un sieviešu koriem. Dziesmām bija liela piekrišana, tikai grāmata pati praktiskai lietošanai bija par lielu un smagu.

Tika atvērti jauni dievnami. 1902. g. – uzcelts Rīgas Mateja draudzes dievnams. 1906. g. – Liepājas Cīānas draudzes dievnams. Vairākas draudzes pārbūvēja draudzes vajadzībām jau esošas celtnes. Lielāko šādu darbu veica Rīgas Golgātas draudze, pārbūvējot armijas vajadzībām izmantoto krievu pareizticīgo dievnamu.

Draudžu darbs attīstījās visās jomās un strauji gāja plašumā. To raksturo skaitļi: 1896. gadā bija 65 draudzes ar 6126 locekļiem, bet Pirmā pasaules kara priekšvakarā 1913. gadā 90 draudzes un 7358 locekļi.

1912. gadā ar nelielu novēlošanos plaši tika nosvinēta draudžu 50 gadu jubileja. Svētku pasākumi notika 47 vietās – Latvijā, Krievijā un Amerikā. Rīgas Latviešu biedrības namā notika svētku koncerts, kurā dziedāja apvienotais koris.

Bet ražīgo darbu 1914. gadā pārtrauca Pirmais pasaules karš, kurā tika ierauta arī

Latvija. Arī draudzēm tas ir smags laiks. Daudzi dievnami kara laikā tika nopostīti, slēgti vai rekvizēti armijas vajadzībām. Daudz maz normālu darbu turpināja tikai 35 draudzes. Bet arī tām bija jāpakļaujas okupācijas varas spaidiem un dažādiem aizliegumiem.

Karš izpostīja ne tikai dievnamus, bet arī cilvēku dzīves. Kara viesuļi un bēgļu straumes aizrāva sev līdzī prom no Latvijas arī daudzus baptistus. To skaitā bija arī kopdarba vadītāji J.A.Freijs, Jānis Rīss, Pēteris Lauberts, Jānis Inķis, Jēkabs Dubelzars, Viljams Fetlers u.c. Draudžu darbs stipri panīkst. Tas atgūstas tikai pēc kara beigām, kad pamazām Latvijā atgriežas bēgļu gaitās izkaisītie draudžu locekļi un darbinieki.

Laiku starp Pirmo un Otro pasaules karu Latvijas baptistu vēsturē raksturo trīs lietas.

1. Pirmkārt, tas bija darba uzplaukuma laiks. Baptistu vēsturnieku vērtējumā 1918. – 1923. gads Latvijā ir bijis garīgās atmodas laiks. Statistikas dati rāda, ka 1911. gadā tika kristītas 229 personas, 1913. gadā – 286 personas, bet 1921. gadā – 1307 personas un 1922. gadā – 1116 personas. Draudžu darbs šajā laikā sasniedza savu skaitlisko kulmināciju. Latvijā bija pāri par 12 000 baptistu draudžu locekļu.

Arī visās citās jomās šis bija uzplaukuma laiks. Tika nodibināta LBDS Jaunatnes apvienība (1923), Māsu apvienība (1929) un Koru apvienība (1930). Tika organizēti LBDS Dziesmu svētki Liepājā (1925, 1935). Iecerēta un pabeigta Savienības nama būve (1934), uzcelts Pestīšanas Templis (1927) - lielākais baptistu dievnams Latvijā. Atjaunojās jau pirms kara plaši attīstītā literārā darbība, sāk iznākt LBDS žurnāls *Kristīgā Balss* (1921).

Ļoti nozīmīgs notikums visam turpmākam baptistu darbam ir Garīgā semināra atvēršana 1922. gadā (direktori J.A. Freijs (1922–30), J. Rīss (1930–40)). Četrgadīgo apmācību kursu absolvēja 53 audzēkņi.

Realizējās sena ideja par vienota darba centra izveidi. 1934. gadā tiek atvērta Savienības nams, kurā izvietojas Savienības kanceleja, Garīgais seminārs, Semināra draudze, LBDS izdevniecība un veikals.

Visos šajos un daudzos citos darbos aktīva loma ir mācītājam, teoloģijas goda doktoram Jānim Aleksandram Freijam, kas ir viena no spilgtākajām un nozīmīgākajām personībām visā Latvijas baptistu vēsturē. Var tikai apbrīnot viņa plašo darbību un daudzos amatus. 1932. gadā J.A.Freijs tiek apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa 3. šķiru.

2. Otra lieta, kas iezīmē šo laiku, ir Brazīlijas emigrācijas kustība. Ja latviešu baptistu pirmo emigrāciju uz Brazīliju 19. gs. 90. gados izraisīja ekonomiski motīvi, tad šīs emigrācijas pamatā bija pravietojumi un dažu vadītāju, resp., Jāņa Inča, atvērtība tiem. Saskaņā ar pravietojumiem Brazīlijas mūža meži ir tas tuksnesis, kur Dievs ir sagatavojis glābšanas vietu savējiem (Atkl 12. nod.). Uz Brazīliju devās vairāk nekā 1500 latviešu baptistu, pirmā grupa – 1922. gada vasarā.

Vēlāk daudzi aizbraucēji izrādījās vīlušies savos vadītājos, piekrāpti garīgi un arī ekonomiski, daudzi nomira smagajos apstākļos un neierastajā klimatā. Ģimenes tika izpostītas, jo daudzi, paklausot pravietojumiem, atstāja māti, tēvu, māsas, brāļus un citus radniekus. Baptistu draudžu darbam Latvijā emigrācija nenoliedzami iesita lielu robu. Šīs kustības vērtējumi ir ļoti dažādi un ekstremāli pretēji. Katrā ziņā, ja arī pati izbraukšana būtu vērtējama negatīvi, tad Dievs to ir brīnišķīgi izmantojis. Manuprāt, nekur pasaulē latviešu baptisti nav paveikuši tik iespaidīgu evaņģelizācijas darbu kā Brazīlijā. Tur dzīvojošie latviešu baptisti ir bijuši ieinteresēti misionēs darbā Brazīlijas vietējo iedzīvotāju vidū un šajā ziņā ir guvuši izcilus panākumus. Kopš 1946. gada misijas darbs ir izveidots arī Rinkonā (*Rincón del Tigre – 'Tígeru kakts'*), Bolīvijā, kur atrodas misionēs stacija, ajoriešu nometne un darbojas skola, kurai ir ļoti laba slava visā Bolīvijā.

3. Trešā lieta, kas iezīmē šo laiku, bija šķelšanās un divu savienību izveidošanās. Garīgās atmodas kustība, kas neapšaubāmi bija Svētā Gara darbs, draudzēs ienāca caur Vasarsvētku kustību un draudžu dievkalpojumos izraisīja tādas parādības kā runāšanu mēlēs, pravietošanu, ekstāzi un uzbudinājumu. Daļā draudzes locekļu tas izraisīja neapmierinātību. Arī vadošie brāļi bija sadalījušies divās grupās. Brieda opozīcija. Faktiski vadošo brāļu vidū konkurences gars saimnieciskajos jautājumos bija radījis neizlīdzinātu plaisu jau no gadsimta sākuma. Atmodas kustība un Brazīlijas emigrācijas kustība šo plaisu tikai padziļināja.

Kad Veldas kongresā (1926) izceļas asa konfrontācija kongresa reglamenta jautājumos un vairākiem draudžu ievēlētiem delegātiem, to skaitā arī J. Bormanim un V. Fetleram, netika izsniegti mandāti, daļa delegātu kongresu atstāja. Aizgājušie devās uz Liepāju, kur nodibināja Otro Baptistu draudžu savienību, par priekšsēdētāju ievēlot Jāni Laudamu. Astoņus gadus (1926–34) Latvijas baptistu draudžu kopdarbs bija sadalījies divās savienībās – LBDS un OBDS.

Otrā savienība, kurai pievienojās arī Āgenskalna, Golgātas un Mateja draudzes Rīgā, veica aktīvu evaņģelizācijas darbību. Ar to bija saistīts garīgā darba uzplaukums. Otrā savienība nodibināja savu Koru un orķestru, Māsu, Jaunatnes, Svētdienas skolas apvienību un Sludinātāju brālību. Tika izdota periodika, grāmatas un traktāti. Aktīvi darbojās Misiones un Bībeles skola.

Statistika rāda, ka 1929. gadā LBDS apvienoja 77 draudzes, Otrā savienība – 39 draudzes.

Taču bija ļaudis, kam draudžu kopdarba sašķeltība radīja patiesas rūpes. Viņi saprata, ka šāds stāvoklis nav normāls mazajā Latvijā un ilgojās pēc laika, kad visi baptistu sludinātāji varēs kopīgi locīt ceļus Dieva priekšā un kopīgi runāt par Dieva valstības darbu Latvijā. 1932. gads ir pagrieziena laiks abu savienību attiecībās, kad iesākas kopdarba meklēšana. Apvienošanās kongress notiek 1934. gadā. Svētku dievkalpojumā māc. Jānis Rīss saka: “Redzu šādus svētkus pirmo reizi, bet otrreiz vairs nevēlos redzēt, jo rūgtums, kas jāpiedzīvo, brālības saitēm irstot, ir pārāk liels.” Tikai daži šī perioda darbinieki: Jānis Aleksandrs Freijs (1863–1950), Jānis Rīss (1883–1953), Viljams Fetlers (1883–1957), Augusts Mēters (1887–1976), Jānis Laudams (1888–1952), Kārlis Līdaks (1893–1942).

Vērtējot šo laiku, vispirms jāatzīmē, ka šis bija Latvijas pirmās neatkarības laiks. Pēc kara, kad ārējie apstākļi vairs neapdraudēja un neierobežoja darbu, nāca garīga atmoda. Bet brīvība bija arī pārbaudījums, kas izraisīja šķelšanos un postīja draudzes no iekšienes.

Lai arī brīvības apstākļos un plašajās darba iespējās nepazaudējam vienotību – to lai mācāmies no šī laika!

* Vairāk sk. Tervits, J., *Latvijas baptistu vēsture*. Rīga, 1999; Red. Fr. Čukurs, R. Ekšteins, A. Mēters, *Dzīvības ceļš*. ALBA, 1960; Sast. J. Kronlins, *Mūsu kori un dziesmas*. Latvijas baptistu draudžu koru vēstures materiālu krājums. Rīga, 1925.

III. Zem padomju okupācijas varas (1940–1990)

Šis laika posms Latvijas baptistu vēsturē ir vistumšākais un visnežēlīgākais. Tas iesākās ar baigo 1940. gadu, kad padomju armija okupēja mūsu zemi un Latvija pazaudēja savu neatkarību. Kara laika šausmas beidzās ar Latvijas nonākšanu zem boļševiku režīma žņaugiem uz ilgiem gadiem. Atkārtoti bija jāpiedzīvo masveida izvešanas.

Karš, emigrācija un deportācijas, ko piedzīvoja visa latviešu tauta, skāra arī baptistu draudžu locekļus un mācītājus. Daudzi aizgāja bojā kara laikā, citi emigrēja uz rietumiem, vēl daudzi iesāka sājpu ceļu uz austrumiem, no kurienes vairs neatgriezās. 1942. gadā tika nošauts dirigents Kārlis Līdaks, 1953. gadā izsūtījumā mirst Semināra direktors Jānis Rīss, – mēs visus nevaram šeit nosaukt, bet ar sājpu viņus pieminam. Daudzi vadošie darbinieki emigrēja uz Rietumiem. Viņu vidū Fridrihs Čukurs, Jēkabs Dubelzars, Rūdolfis Ekšteins, Ādolfs Klaupiks, Augusts Mēters, Rūdolfis Ukstiņš, Kārlis Zingers, Viktors Baštiks un daudzi citi.

Un tomēr arī šajā smagajā un grūtajā laikā draudžu darbs neapstājās. 1944. gada novembrī Rīgā notiek draudžu pārstāvju konference, kurā tiek ievēlēta LBDS pagaidu padome ar mācītāju (vēlāk bīskapu) Kārli Lācekli (1904–1970) priekšgalā. Protams, darbu nācās pielāgot jaunajiem apstākļiem.

Padomju režīms atnesa ateisma ideoloģiju, tāpēc tika izvērsta aktīva cīņa pret ticību Dievam. Tika noteikti arvien jauni un jauni ierobežojumi. Jau 1940. gadā jaunā vara slēdza Garīgo semināru. Tika atsavināti daudzi dievnami, t.sk. Rīgā

- Savienības nams, kur mājvietu atrada Latvijas PSR Valsts Jaunatnes teātris.
- Āgenskalna draudzes dievnams, kur izvietojās Latvijas Televīzijas studija
- Pestīšanas Templis, kur tika iekārtota Latvijas Valsts Universitātes sporta zāle.
- dievnams Vīlandes ielā, kurš tika atdots Septītās dienas Adventistu Baltijas Ūnijai. Draudžu darbu šajos gados var raksturot ar vārdiem „nedrīkst” un „uzdrīkstēšanās”.
- Sludinātāju vai mācītāju draudzē drīkstēja ievēlēt tikai ar Kulta lietu pilnvarotā piekrišanu.

- Tāda pati atļauja bija nepieciešama jebkura viesu uzaicināšanai draudzē.
- Tika sastādīts aizliegtu dziesmu saraksts.
- Nedrīkstēja kristīt un uzņemt draudzē nepilngadīgas personas (jaunākas par 18 gadiem).

- 1959. gadā VEKBS (Vissavienības evaņģēlija kristīgo – baptistu savienība) vadība publicēja jaunu Nolikumu, kas vēl vairāk ierobežoja draudžu darbību, piem., tika noteikts 2–3 gadu kandidāta stāžs tiem, kas vēlējās kristīties.

- LBDS tika „brīvprātīgi” pievienota VEKBS, un Maskava nozīmēja savu pilnvaroto baptistu darba pārraudzīšanai.

- Tika aizliegtas jebkādas bērnu, jaunatnes un māsu pulciņu darba aktivitātes, kā arī literārā darbība.

- Ticīgie nevarēja ieņemt skolotāja, jurista un citus amatus. Reizēm bija jāpiedzīvo represijas darba vietās un mācību iestādēs.

Šie nebūt nebija vienīgie ierobežojumi. Faktiski viss atradās zem čekas (Viskrievijas ārkārtas komisijas) uzraudzības un noteikšanas. Protams, bija mācītāji, kas ar to nevarēja samierināties un jauno kārtību bieži neievēroja. Taču čeka visu kontrolēja, jo draudzēs bija viņu savervēti aģenti. Pirmajos pēckara gados mācītājam par nepaklausību draudēja izsūtīšana, vēlāk – mācītāja tiesību atņemšana.

Un tomēr arī šādos apstākļos Dievs deva cilvēkus, kas „iedrošinājās”. Neskatoties uz dažādiem aizliegumiem un pat vajāšanām, Latvijas baptistu draudžu kopdarbs un vietējās latviešu, krievu un vācu draudzes turpināja ticības dzīves un evaņģelizācijas darbu. Mūsdienai cilvēkam šķiet nesaprotami, ka vispār ir bijis iespējams dzīvot bez datoriem, *facebook*, mobilā telefona, interneta, *skype* un citām šodien tik pašsaprotamām lietām. Bija iespējams!

Dažādos veidos un formās tika meklētas un arī atrastas darba iespējas. Nelegālas svētdienas skolas, izmantojot jebkuru iemeslu, lai pulcinātu bērnus kādā dzīvoklī: valsts svētkus, dzimšanas un vārda dienas kādam no bērniem utt. Literatūras pavairošana ar

rakstāmmašīnu, paliekot zem tās skaņu izolējošu materiālu, lai kaimiņu dzīvoklī kāds nevarētu izdzirdēt rakstāmmašīnas klaboņu un noziņot par to drošību sargājošajām iestādēm. Lai ar vienu pārrakstīšanu iegūtu maksimālu eksemplāru skaitu, lietoja ļoti plānu papīru. Bet, neskatoties uz to, pēdējos eksemplārus tikai ar pūlēm varēja izlasīt. Un tomēr tā bija vēsts, ko lasīt pašiem un slepus dot citiem. Tika atrasti arī veidi, kā pavairot koriem vajadzīgās dziesmas. Nelegālās pagrīdes tipogrāfijās tika iespiestas Bībeles.

Tas bija milzīgs risks, uzdrīkstēšanās, par kuru šodienas paaudze neko pat nenojauš. Bet cilvēku sirdis dega Dieva darbam! Tas bija darbs, ko ļaudis darīja ticības spēkā un pārliecībā.

1996. gada 6. martā Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzeja telpās tika atklāta izstāde „*Vai vērts...*”, kura bija veltīta nelegālajam literatūras pavairošanas darbam padomju okupācijas gados. Izstādes ekspozīciju veidoja pavairotā literatūra, izmantotās iekārtas un dažādo pavairošanas tehniku paraugi. Izstāde piemin 186 cilvēku vārdus un 589 mašīnrakstā pavairotu grāmatu un brošūru nosaukumus (neskaitot atsevišķu dievkalpojumu programmas, sīkus traktātus utt.). Varbūt ir vērts ekspozīcijas materiālus sameklēt un izstādi kaut daļēji atjaunot?

Šī laika draudžu darba smagumu iznesa Garīgā semināra absolventi Kārlis Biķis, Pēteris Egle, Arvīds Vasks, Ansis Vegners, Vilis Dzelmītis, Alfrēds Pētersons, Žanis Ludviks un citi.

Nozīmīga loma padomju okupācijas gados bija koriem, kuros koncentrējās ne tikai muzikālā, bet visa draudzes garīgā dzīve, bērnu un jauniešu darbs, evaņģelizācija utt., jo tā bija vienīgā valsts atļautā draudzes aktivitāte ārpus dievkalpojumiem. Kora vidē jaunatne mācījās saprast garīgās vērtības un kalpot ar tām, koros izauga draudzes kalpotāji un jaunie sludinātāji. Līdz ar to liela loma bija kora diriģentam, kas vienlaikus bija arī garīgais vadonis. Mēs varam pieminēt tādus mūsu izcilus šī laika korvadoņus kā Jānis Ezeriņš, Arvīds Hiršs, Jānis Valdmanis, Arturs Matrozis, Jēkabs Skuja, Gunārs Knesis, u.c.

Kad padomju režīma žņaugi mazliet sāka atslābt, lielu darbu literatūras izdošanā un darbinieku sagatavošanā paveic bīskaps Jānis Tervits. 1978. gadā iznāk *Dziesmu grāmata baptistu draudzēm*, no 1979. gada *Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm*, (vēlāk *Latvijas baptistu draudžu gadagrāmata*). 1980. gadā sāk darbu trīsgadīga teoloģiskās izglītības skola *Sludināšanas lekcijas*.

Un tomēr smagie apstākļi atstāj iespaidu uz draudžu darbu. 1990. gada sākumā Latvijā ir vairs tikai 4,5 tūkstoši draudzes locekļi.

Liela nozīme baptistu draudžu darbam Latvijā ir emigrācijas draudzēm ASV. Jau 20. gs. sākumā ASV bija 7 latviešu baptistu draudzes. Kad pēc Otrā pasaules kara ASV nonāca jaunas emigrantu grupas, 1950. gadā tika nodibināta Amerikas Latviešu Baptistu Apvienība (ALBA), kuras priekšsēdis kopš 1986. gada ir māc. Teoloģijas doktors Uldis Ukstiņš. ALBA bija tāda pati struktūra kā Latvijā izveidotajam kopdarbam. Katru gadu tika noturēti kongresi un ievēlēta kopdarba padome. Īpaši aktīvi darbojās Koru apvienība un ALBA Māsu pulciņi. Kopš 1950. gada tiek organizētas gadskārtējas Dziesmu dienas, atjaunota dzimtenē aizliegtā žurnāla *Kristīgā Balss* izdošana. Plaši izvērsta ir literārā darbība.

ASV latviešu baptisti gan legālā, gan nelegālā veidā vienmēr aktīvi ir atbalstījuši baptistu draudžu darbu dzimtenē. Šajā laikā tas īpaši izpaudās sociālajā jomā un teoloģiskajā izglītībā.

Vērtējot šo laiku, ir jāsaprot, ka tas bija visādi smags un sarežģīts laiks. Ir jau viegli, šodienas ērtajos apstākļos dzīvojot, izteikt savus vērtējumus un spriedumus par tā laika cilvēkiem un viņu paveikto. Tā bija Dieva kausēšanas krāsns, pārbaudījumu laiks, kurā

parādījās katra Kristus sekotāja īstā ticība kaujas apstākļos. Šis laiks lika turēties pie dievišķajām patiesībām, neatkāpties un nenodot tās, varbūt pat kaut ko upurēt savas ticības dēļ. Kā spoguļi parādījās, ko katrs ir vērts. Bet pāri visam bija Dieva roka, kas vadīja, turēja un neļāva nogrimt saviem bērniem un draudzēm. Evaņģēlija patiesības vēsts turpināja skanēt.

Turēšanās pie Kristus arī tad, kad tas kaut ko prasa, izturība līdz galam – to lai mācāmies no šī laika!

* Vairāk sk. Tervits, J., *Latvijas baptistu vēsture*. Rīga, 1999; M. Ginters, G., *Vai tie bijām mēs?* Rīga, 2005; A. Baštiks, A., *Latvijas baptistu baznīcas darbība no 1944. līdz 1990. gadam*. Mag. darbs. Rīga, 1999.

IV. Atkal neatkarīgā Latvijā (1990–2020)

Mēs savas 160 gadu vēstures apskatā esam nonākuši pie mūsdienām, pie laika, kuru mēs visi vairāk vai mazāk zinām.

Šis periods iesākās ar lielu Dieva brīnumu un dāvanu, ko mēs pavisam negaidīti un nepelnīti saņēmām no Viņa rokām, proti, atjaunotu savas Valsts brīvību un neatkarību. Tas nebija cilvēku nopelns, kā daudzi grib uzskatīt, jo bez dievišķās iejaukšanās nekas tāds nebūtu noticis. Tā bija Dieva roka, kas sagrāva padomju impēriju. Darbam pavērās iespējas, par kādām agrāk varējām tikai sapņot, bet izvirzījās arī jauni nopietni jautājumi un problēmas, kuru ātra risināšana bija vitāli svarīgs uzdevums. Tas, ko nedrīkstējām visus pēckara gadus un kas agrāk tika darīts klusu un slepeni, tagad ieguva atklātu, legālu skanējumu. Radās iespējas plaši sazarotam draudzes darbam, drīkstējām iziet ārpus dievnama un sludināt Kristus evaņģēlija vēsti kultūras namos, skolās, cietumos, pansionātos, parkos un citur. Garīgi radio un televīzijas raidījumi, reliģiska satura literatūra, sakari ar ārzemēm, veco dievnamu atgūšana, pavairošanas iekārtas un datori mūsu Savienības kancelejā un draudzēs – par visu to mēs agrāk pat sapņot nevarējām. Mēs daudzām lietām nebijām gatavi. Mums nebija ne pieredzes, ne resursu, lai aptvertu visas iespējas. Nenovērtējamu palīdzību mums šajā laikā sniedza ALBA un citas ārzemju organizācijas.

Dažas raksturīgākās šī perioda iezīmes.

1. Tautas **garīgo meklējumu laiks**. Dievnami bija pilni. Ļaudis bija izslāpuši pēc tā, no kā viņi ilgu gadus tika atturēti. Līdz ar to pavērās plašas iespējas evaņģelizācijai, kurai mēs paši īsti nebijām gatavi, jo ilgu gadus sludināšana vairāk bija vērsta uz svētdzīvi.

2. Draudžu **skaitliskā pieauguma laiks**. No absolūtā minimuma draudžu locekļu skaita ziņā pēdējos padomju gados (ap 4500) nedaudzu gadu laikā locekļu skaits pieauga līdz vairāk nekā 6 tūkstošiem. Īpaši straujš šis pieaugums bija pirmajos neatkarības gados, kad gadā tika kristīti un draudzēm pievienojās 600–700 jauni locekļi. Tagad atkal šis skaitlis ir stipri vien mazāks. Vai tā toreiz bija garīga atmoda?

3. Tas bija **atjaunotu iespēju laiks**. Viss, ko gandrīz 50 gadus nedrīkstējām, tagad pēkšņi bija atļauts. Faktiski vēl daudz vairāk, jo nekādu ierobežojumu darbības attīstīšanai vispār vairs nebija. Svētdienas skolas, jaunatnes darbs, muzikālā kalpošana, māsu darbs, literatūras izdošana, teoloģiskā izglītība – tas viss ieguva jaunus, mums neaptveramus apjomus.

1990–2003 – LBDS izdod ekumēnisku evaņģelizācijas žurnālu *Labā Vēsts* (red. Jānis

Eisāns).

1991. gadā – žurnālu *Baptistu draudzēm* (kopš 1995. g. nosaukums *Baptistu Vēstnesis*), kas oficiāli ir LBDS padomes informatīvs izdevums.

1991–2000 – žurnāls bērniem *Gaismiņa* (red. Tabita Runce).

Teoloģiskais seminārs izdod žurnālu *Darbabiedrs* (1991-92; red. Jānis Tervits), vēlāk Koledža *Facta et verba* (2009-12).

Regulāri notiek LBDS Dziesmu svētki: 1992, Talsos; 1996, Ogrē; 2000, Ventspilī; 2005, Liepājā; 2010, Ventspilī; 2015, Cēsīs.

Bīskaps Jānis Eisāns saprata arī teoloģiskās izglītības lielo nozīmi un nepieciešamību un meklēja dažādus ceļus, lai varētu to nodrošināt:

1991. g. 31. janvārī darbu sāk LBDS Teoloģiskais seminārs (dir. Ilmārs Hiršs).

1993. – Teoloģiskā semināra Reliģiskās audzināšanas skola.

2006 – TS pārtop par Kristīgās Vadības koledžu (KVK), kļūstot par valsts akreditētu pirmā līmeņa augstākās izglītības mācību iestādi.

2014 – KVK iegūst beztermiņa akreditāciju.

Diemžēl 2016. gada februārī finansiālu grūtību un studentu skaita samazināšanās dēļ LBDS padome pieņem lēmumu par KVK likvidēšanu.

Arī LBDS bīskaps Pēteris Sproģis lielu uzmanību ir veltījis jaunu garīdznieku sagatavošanai. Pateicoties viņa iniciatīvai un lielam organizatoriskam darbam, 2008. gadā tika izveidots Baltijas Pastorālais institūts (BPI), kura paspārnē darbojas arī Muzikālo vadītāju skola un Timoteja skola svētdienas skolu darbinieku apmācībai.

Izglītības darbā lielu ieguldījumu ir devusi arī ALBA, atbalstot daudzu mūsu darbinieku studijas ārzemēs (Pēteris Sproģis, Mārtiņš Balodis, Pēteris Eisāns, Edgars Mažis, Ilmārs Hiršs, Oļegs Jermolājevs u.c.).

Nostiprinājās starptautiskie sakari. Varēja doties uz ārzemēm, piedalīties sanāksmēs, konferencēs un kongresos.

1991 – LBDS tiek uzņemta Eiropas Baptistu Federācijā un tiek atjaunots LBDS locekļa statuss Pasaules Baptistu Savienībā.

4. Saimnieciskās aktivitātes. Vispirms tā bija okupācijas laikā atņemto īpašumu atgūšana. Tas nemaz nebija tik viegli un pašsaprotami, kā izskatās, no šodienas pozīcijām skatoties. Lai arī valsts bija izdevusi likumu par īpašumu atdošanu reliģiskajām organizācijām, katrā konkrētā gadījumā bija nepieciešams smags darbs un ilgas pārrunas. Sevišķi tas sakāms par lielajiem īpašumiem Rīgā. Bijušie saimnieki nemaz tik viegli negribēja šķirties no savām tik ierastajām un ilgi izmantotajām telpām. Arī citur Latvijā īpašumu atgūšanas process prasīja lielu darbu. Bet tieši padomju okupācijas gados atsavināto īpašumu atgūšanai pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas bija liela nozīme darba attīstīšanā. Sevišķi tas sakāms par baptistu vēsturisko centru Rīgā, Lāčplēša ielā 37.

1990. g. 1. janvārī notiek pirmais oficiālais dievkalpojums Rīgas Āgenskalna draudzes atgūtajā dievnamā Mārupes ielā 14.

1992. g. rudenī – LBDS kanceleja iesāk darbu atgūtajā Savienības namā.

1994. g. 18. dec. – pirmais dievkalpojums atgūtajā dievnamā Rīgā, Vīlandes ielā.

Daudzās citās vietās draudzes atguva, rekonstruēja un paplašināja savus īpašumus.

1995. g. – māc. Haralda Anzenava apbrīnojamas neatlaidības rezultātā Dundagā tiek atklāts pagaidām vienīgais atjaunotās Latvijas neatkarības apstākļos uzceltais baptistu dievnam Latvijā.

5. Tas bija plaši izvērstas **sociālās palīdzības laiks**. Beidzot drīkstēja neierobežotā daudzumā arī mūsu valstī ievest ne tikai Bībeles un garīgo literatūru, bet arī pārtikas produktus, drēbes, medikamentus, sadzīves tehniku un citas praktiskajai dzīvei nepieciešamas lietas. Šur tur draudžu paspārnēs tika atvērtas zupas virtuves un sociālās palīdzības centri. Tā bija vēl viena jauna evaņģelizācijas iespēja.

Iespēju laiks. Kā mēs izmantojām mums dotās iespējas? Protams, varējām to izdarīt labāk, vairāk, gudrāk, pareizāk. Varbūt vēsturnieki kādreiz nopietni pētīs arī šo periodu un izvērtēs, ko esam izdarījuši pareizi, kur kļūdījušies. Bet šis ir mūsu laiks, par kuru mēs esam atbildīgi. Par iespējām un to izmantošanu.

Jaunas plašākas iespējas uzliek mums arī lielāku atbildību. Agrāk daudzās lietās mēs varējām aizbaidīties ar aizliegumiem no valsts puses un iespēju trūkumu. Tagad iespējas ir. Un mēs nesam atbildību Dieva un savas tautas priekšā par šo iespēju izmantošanu. Mūsu kristiešu atbildība par līdzcilvēku dvēselēm, par tautas likteni ir kļuvusi lielāka, jo kam vairāk ir dots, no tā vairāk prasīs. Mums vienkārši nav tiesību šajā laikā, kad mūsu priekšā ir pavērti visi ceļi, aprobežoties tikai ar draudzes iekšējo dzīvi un savu garīgo labklājību. Katru iespēju ir jāizmanto, visus spēkus jāpieliek Kristus vēsts pasludināšanai un kristīgai kalpošanai. Mēs nesam par to milzīgu atbildību savu līdzcilvēku, savas tautas un Dieva priekšā.

Bet plašās iespējas un lielā brīvība slēpj sevī arī lielas briesmas. Var ne tikai kaut ko iegūt, bet arī kaut ko pazaudēt. Divas lietas cauri visām pārmaiņām, visiem laikiem un iespējām mums ir jāievēro:

- mēs nedrīkstam pazaudēt Kristu kā savas un draudzes dzīves visu noteicošo centru:
- mums ir jānosargā savas sirds un draudzes robežas. Ne tikai no pasaules gara, bet arī no kristietības liberalizācijas. Šis ir dažādu uzskatu laiks. No Rietumiem mūsu draudzēs bieži ienāk atziņas, uzskati un reliģiski virzieni, kas nav saskaņojami ar Kristus mācību un mums ir galīgi nepieņemami.

Nepārvērst draudzi par kristīgu interešu klubu, nosargāt robežas, – tāds ir mūsu uzdevums vienmēr, bet īpaši grūti tas ir brīvības laikos. Draudze nav ne politiska, ne sabiedriska, ne arī reliģiska organizācija, bet savā būtībā tā ir un paliek īpaša Dievam nošķirta svēta tauta. Šo izjūtu mēs nedrīkstam pazaudēt.

Noslēdzot mūsu 4 nedēļu garo ceļojumu cauri mūsu bagātajai 160 gadu ilgajai vēsturei, kurai mēs varējām pieskarties tikai ļoti īsi un fragmentāri, atzīmēsim vēl dažas lietas.

1. Mūsu vēsture ir bijusi ārēju un iekšēju vētru plosīta. Kari un vajāšanas, uzskatu atšķirības un strīdi – visu esam piedzīvojuši šajos 160 gados. Un tomēr mūsu pagātne rāda, ka visos laikos ir bijuši Dieva aizdedzināti cilvēki, kurus vētras nav salauzušas, kas nav padevušies valdošā režīma prasībām, bet ir stingri turējušies pie Kristus un Viņa evaņģēlija vēsts karogu uzticīgi ir atnesuši līdz mūsu dienām. Lai mūsu cieņa un pateicība viņiem par to.

2. Dievs mūs ir brīnišķīgi sargājis un vadījis cauri visiem negaisiem un spaidu laikiem. Viņš ir bijis pāri visiem ārējiem apstākļiem. Viņa rokās ir bijušas iespējas. Viņš tās savā žēlastībā mums ir sniedzis un arī atņēmis. Mēs visi esam Dieva rokās, caur Viņu radīti un no Viņa dārgi atpirkti. Viņa žēlastība, kas nepelnīti mūs ir pavadījusi no pirmajiem meklējumiem līdz mūsdienām, ir tas brīnišķīgais avots, kas ir devis un joprojām dod mums dzīvību, spēku un izturību.

Lai Dieva priekšā lokām savus ceļus, slavējam Viņu un pateicamies par Viņa vadību

cauri visiem šiem gadiem!

3. Šis ir mūsu laiks, mūsu uzdevuma un atbildības laiks. Mēs visi esam Dieva lielās ģimenes locekļi. Gan tie, kas darbu sāka, gan tie, kas strādāja atmodas laikā, kara apstākļos un padomju ateisma režīma laikā, gan mēs šodien. Visi kopā Dieva ceļā un Dieva uzdevumā šeit Latvijā. Daudzās iespējas, izaicinājumi, maldu mācības, pasaules gars – tā ir mūsu atbildība, ko mēs ar to izdarām. Tā ir mūsu atbildība, ko mēs rādām savai tautai - sevi vai Kristu. Tauta gaida no mums Kristus vēsti un kristīgu kalpošanu. Tas ir arī Kristus mums uzticēts uzdevums. Radio, televīzija, internets, literatūra – visām šīm iespējām, kas nu tik plaši ir pavērušās, jābūt vērstām uz galveno mērķi – rādīt Kristu. Lai skatāties uz saviem priekšgājējiem. Vēsture nav lai to kopētu, bet lai no tās mācītos. Lai Dievs palīdz mums to saprātīgi darīt!

4. Dievam pieder nākotne. Un pēcgalā viss atkal atgriezīsies pie Viņa, gan mēs paši, gan visas piepildītās un nepiepildītās iespējas. Mēs būsim Viņa priekšā ar savu dzīves gājumu un savu darbu. Cik tad tur būs zelta graudu un cik pelavu? Mūžībā mēs neko vairāk pielabot nevarēsim. Tam ir jābūt sakrātam, staigājot šīs zemes tekas. Lai skats uz Dieva piepildītu nākotni nosaka ikvienu mūsu izšķiršanos šajā īpašajā laikā, kad mums bieži paveras dažādas it kā vilinošas iespējas un arī draudzēs svēttapšanas centieni saduras ar brīvības, demokrātijas un liberālisma idejām. Pretī tām mēs varam likt pastiprinātu lūgšanas dzīvi. Te pie Jēzus kājām tiek likts pamats sekmīgai visu draudzes nozaru plašajai darbībai. Šim ir jābūt visas mūsu darbības izejas punktam, centram, kas palīdzēs mums noturēt pareizo līdzsvaru un izvairīties no briesmām. Dievam pieder visas iespējas, visi laiki un mēs paši. Lūgšim, lai Viņš rāda mums pareizās iespējas un palīdz tās saprātīgi izmantot!

Pateicoties Dievam par visu, ko Viņš mums ir devis un dod, kopā ar Viņu, Viņa dotās iespējas piepildot, iesim pretī tai dienai, kad mūsu dzīve un darbs nostāsies mūžīgā Dieva vērtējuma priekšā!